

stavimo poslopje, ali pa naj življenje samo razvijemo. Za didaktično podlago nam torej naj služijo tiste znanosti, ki so s tem življenjem najtesneje zvezane. Zato pridejo v prvi vrsti socialna in naravna znanstva v poštev. Mislim, da naj ravno ta znanstva služijo kot temelj vse izobrazbe, ker so njihovi problemi najbolj slični problemom, ki so vsakemu znani in jih vsak čuti sam.

Za socialno izobrazbo bomo pripravljali z zgodovinsko in kulturno snovjo in v kratkem času bomo čutili tudi potrebo po pravu. Tuje kulture bomo opazovali in tako tudi dospeli do spoznavanja jezikov. Istotako pridemo tudi pri prirodoznanstvu po raznih študijah do spoznavanja jezikov. Počasi bomo pač dospeli od konkretnih do abstraktnih študij.

Ta pot, ki sem jo sedaj začrtal, bo gotovo najboljša. Saj nas tudi praksa in vsakdanje življenje uči, da imajo predavanja o prirodoznanstvu navadno največ poslušalcev. — Omenjam pa, da tudi tukaj kakor v šoli nazorila jako vplivajo in pogostoma tudi vabijo. Omenjam predavanja s pomočjo skioptičnih slik.

Kdo naj uči?

Tudi tukaj poznam samo en odgovor: vsakdo, ki ima potrebne znanosti in veselje do tega. V mestih in trgih je lahko dobiti zmožne ljudi. V vaseh je sicer to težje. Tukaj pač pride v prvi vrsti učitelj v poštev. Saj je tudi njemu najlažje. On pozna ljudstvo in njegovo mišljenje. Pozna tudi jezik naroda, tako da lahko tudi v domačem jeziku pove, česar bi ljudstvo v pismenem ne razumelo. Brez strahu torej na delo, ne se oziraje na težkoče, ki jih bomo imeli. Ne mislimo že sedaj na plačilo; če pa pride, bomo tembolj veseli in srečni. Mnogo težkoč in neprijetnih uric nas čaka v življenju.

Obenem pa je tudi potrebno, da razpolaga učitelj naroda čez vse znanstvo, bodi si teoretično, še bolj pa stvarno. K temu pa tudi pripominjam, da je potrebna tudi gotova izvežbanost v učenju, to se pravi v predavanju, ki si jo naj že prisvojimo za časa študij. Še tretja in važna točka pride v poštev. To je veselje do tega dela. Učitelj brez tega ni učitelj, temveč ugonobitelj. — Če ima učitelj vse te lastnosti, potem je sposoben za ta posel, tedaj ni samo učitelj naroda, temveč tudi vodja, pomočnik, organizator, bojevnik in apostol. In to mora biti; zakaj narod ima najfinjši čut za to, če učitelj z ljubeznijo in veseljem dela. Mi rabimo za ta posel olivanih in vnetih ljudi, olivanih in delujočih obenem.

Kaj je olika? Olika je samosvojnost v upravičenih razmerah.

Hrabcrci in zvestoba, fantazijo in ljubezen do človeštva mora imeti učitelj. Ne potujočih govornikov, ki svoje znanje hranijo le v napiljenih referatih, temveč mož in žen rabimo, ki vsak hip lahko o katerem poglavju svoje stroke predavajo in razpravljajo; zakaj le v tem slučaju si poslušalec misli: pri bogati mizi sem sedel.

Vsako posamezno predavanje naj bo nekaj umetniškega. Vse stranske stvari naj odpadejo. Samo glavne točke naj se naslanjajo ena ob drugo. Tudi ni potrebno in je tudi nemogoče, da se poda vse v popolni stvarni obliki. Luknjice nam bodo zmeraj preostajale; saj govor ali predavanje ni nikak leksikon. Pač pa naj bo vsako predavanje nekaj dovršenega. Kakor drama naj vpliva na poslušalce. Naj ima tri točke kakor ta in poslušalec se naj loči od predavanja zadovoljen in z dobrimi in čistimi mislimi. Predavanje naj tvori zase celoto in raj ne bo namenjeno samo znanstvu, temveč naj bo za poslušalca tud nekaj umetniškega užitek.

(Konec.)

Tovariši, ki želite takoj mesta na družbini slovenski šoli v Kopru, naj se brez odloga zglase osebno ali pismeno pri podpisnem ali pa naravnost na »Ravnateljstvo družbe sv. Cirila in Metoda za Istro« v Opatiji (Volosko). Za značaj, oziroma veljavnost javnosti je poskrbljeno. Plača je enaka plači deželnih učiteljev v vsem in vseh slučajih.

Josip Valentič
nadučitelj in dež. poslanec pri Sv. Antonu
pošta Dekani, Istria.

Književnost in umetnost.

»Slovan«, mesečnik za književnost, umetnost in prosveto, je v svoji 10. številki priobčil krasno sliko Bleda, delo naše goriske umetnice Melite Rojčeve. (Večbarvo). Izmed beletristike je posebe imenovati črtico »Umrli je«, eno izmed najboljših stvari, kar jih je napisal g. Milan Pugelj. O letos umrlem velikem Švedu Strindbergu je napisal esé g. Fran Albrecht; njegov spis je prav gladko čiten in zanimiv (tudi slika Strindbergova je priobčena). Prostoslav Kretanov nadaljuje svoj spis o Aškercu (zasnovan na podlagi korespondence), istotako razvoj Aškercčev v zadnjih letih njegovega življenja.

Jako obširen listek bo zbudil zanimanje v najkulturnejših slojih našega naroda.

Risanje. Prav sedaj, ko bo treba počevati risanje po novem učnem načrtu, ki ga je izdalo ministrstvo med drugimi tudi za ljudske in meščanske šole, nas je razveselil profesor F. L. Rodt v Komotavu z novo (tretjo) izdajo svojih pisem v pouk v risanju (**Zeichen-Unterrichts-Briefe**). To nova izdaja je urejena docela po novem učnem načrtu in prekaša daleko prejšnjo izdajo. V nji podaja avtor učno stvarino za eno-, dvo-, tro- in osemrazrednico v vsi podrobnosti. Učna snov je razdeljena časovno, in učitelju je pripravljena za pouk v risanju na podlagi te knjige prava igrača. V tej krasni zbirki dobi učitelj vsa potrebna navodila tako glede risbe kakor glede barve; na razpolago mu je nebroj risb, skic in jako ličnih barvenih ornamentov. Posebno dobro obravnava avtor ornament in njega uporabo, perspektivo in risanje uporabnih predmetov ter pokrajin. V tej novi izdaji pa najdeš tudi navodilo in vzorce, kako naj si učenci okrase ovitke svojih zvezkov s šablonami, ki si jih napravijo sami. Učitelja pa zosname iz nje, kako si napravi sam zbirko objektov, ki jih more s pridom uporabljati za risanje ne da bi bilo treba izdati za nje sploh kak vinar. Zbirka prof. Rodtovi pisem za pouk v risanju ima toliko vrlin, da jo morem vsakemu učitelju kar najtopleje priporočati. Nobena šola naj ne bo brez tega izbornega dela. Ker se dobi knjiga, ki stane K 16,86, tudi na mesečne obroke, si jo more umisliti tudi vsak učitelj zase.

A. Sič.

Še enkrat opozarjamo vse tovariše, da se vrši **abiturientski sestanek** narodno-radikalnega, socialističnega in sploh naprednega dijaštva dne **15. in 16. septembra** v Ljubljani v veliki dvorani »Mestnega doma« s sledečim vzporedom: 1. Narodno-radikalni program. 2. Sokolstvo in narodni radikalizem. 3. Vprašanje naraščanja. 4. Počitniška zveza. 5. Slovenstvo in Jugoslovanstvo. 6. Organizacija. 7. Naše delo v akademičnih društvih. — Otvoritev sestanka je 15. septembra ob pol devetih. Za brezplačna prenočišča je poskrbljeno. Posameznih vabil ne bomo razpošiljali. Somišljeniki, udeležite se gotovo sestanka! **Pripravljalni odbor.**

Srednješolski vestnik.

**** Imenovanja na srednjih šolah.** Na učni minister je imenoval na izpraznjena mesta drž. srednjih šol: prof. na deželnem realnem gimnaziju v Pazinu Ernesta Bonmassarja na državni gimnaziji v Pulju; pravega učitelja na deželnem realnem gimnaziju v Pazinu Julija Montagnija na državni gimnaziji v Kopru; profesorja na drž. gimnaziji z nemškimi učnim jezikom v Mor. Ostravi Gustava Müllerja na drž. realko v Mariboru; pravega učitelja na drž. realki v Idriji dr. Ivana Pregelja na drž. gimnaziji v Kranju; prof. na drž. gimnaziji v Pulju Petra Savoja na drž. gimnaziji v Kopru; prof. na drž. gimnaziju v Kranju Antona Sušnika na prvi drž. gimnaziji v Ljubljani. Minister je nadalje imenoval za prave učitelje na drž. srednjih šolah provizorične učitelje dr. Oskarja Bendo z drž. realke v Trstu na drž. realko v Ustju; dr. Frana Kotnika z drž. gimnazije v Celovcu na isti zavod; suplente Leop. Andreeja z drugega drž. gimnazija v Ljubljani na državno realko v Idriji; Ivana Krajca z drž. gimnazije v Kranju na drž. realko v Idriji; Vincenca Marinkota z drugega drž. gimnazija v Ljubljani na državni gimnaziji v Kranju; Josipa Marna z drž. gimnazije v Trstu na drž. gimnaziji v Kranju; Antona Rabuza od drž. gimnazija v Mariboru za samostojne gimnazijske razrede s slovenskim učnim jezikom v Celju; Josipa Schweigerja z drž. realke v Ljubljani na dugi državni gimnaziji v Ljubljani; Ivana Tabia z drž. gimnazija v Gorici za isti zavod; za provizoričnega učitelja na drž. gimnaziji v Kočevju suplenta dr. Otona Laxa istotam. — Imenovan je profesor dr. Franc Handl na celjski gimnaziji za profesorja na dunajski Elizabetni gimnaziji.

Politiški pregled.

*** Nov načrt za prodiranje nemštva.** Pred nedavnim so koroške »Freie Stimmen« objavile nov način germanizacije. Pozvale so nemške penzioste, Nemce ki se živijo od obresti svojega imetja, vrtnarje in zasebnike vseh vrst, da se naj iz nemških mest začnejo naseljevati v južnih alpskih deželah ali ob obrežju Jadranskega morja. S par tisoč kronami si je mogoče kupiti lasten dom z vrtom, pa tudi najemnina je na deželi manjša kakor v mestih, kjer tožijo zaradi draginje stanovanj. In število takih ljudi, ki bi lahko

šli na deželo, trdijo »Freie Stimmen« ni majhno. Kakšnega pomena bi bilo to za nemštvo, dokazuje sledeče: »S tem bi bilo, kar je za nas Nemce največje važnosti, tudi ojačeno nemštvo na jugu Avstrije, kjer ima izvršiti še zgodovinsko nalogo, predvsem prodiranje do Adrije.« Tako naj bi tujski promet zanesel ob Adrijo četo Nemcev, da bi se tu razširili in tu gospodovali!

*** Ministrski predsednik grof Stürgkh** je toliko ozdravel, da prevzame vrhokem svoje uradne posle. V bodoči seji ministrskega sveta se določi definitivno program za jesensko zasedanje poslanske zbornice.

*** Nevarnost vojne na Balkanu.** V Bolgariji raste vojno razpoloženje. Sodi, da bi Bolgarija Srbija in Grčija, ki je tudi imela zadnje čase konflikte s Turčijo, koncem konca utegnile napovedati Turčiji vojno. V Turčiji ni miru, Bolgari in Srbi so izročeni krutosti Turkov, vevlasti pa le držijo Turško pokonci in ta dela, kar hoče.

*** Denar za vohunstvo.** Neki angleški list pripoveduje, da potrosi Avstro-Ogrska za vohunstvo na leto 1 in pol milijona kron. Italija potrosi 300.000, Anglija 1.200.000, Francoska 1 milijon, Nemčija 1.400.000.

*** Manifest kralja Ferdinanda.** Uradni list bolgarski priobčuje manifest kralja Ferdinanda na narod ob priliki 25letnice vladanja. Kralj izraža v manifestu svoje veselje na naravnost čudovitem napredku Bolgarije v zadnjih 25 letih in poudarja izredno zmožnosti bolgarskega naroda, ki so mu zagotovile častno mesto v civilizovanem svetu. Obenem zatrjuje, da se čuti srečnega da je po svojih močeh sodeloval pri tem napredku.

*** 800 portugalskih duhovnikov ekskomuniciranih.** »Osservatore Romano« poroča, da je Vatikan ekskomuniciral 800 portugalskih duhovnikov, ki so po ločitvi cerkve od države dobili od republikanske vlade plače in pokojnino in to tudi sprejeli. Vatikan stoji namreč na stališču, da so se vsi duhovniki, ki so sprejeli pokojnino, podvrgli vladi, ki preganja katoliško cerkev.

*** Odprava taks za poroke.** »Neues Wiener Tagblatt« poroča: Da se odpravijo konkubinasti in omogoči ubožnejšemu prebivalstvu, da se more poročiti, je finančno ministristvo ukazalo, naj se odpravi pristojbina za cerkvene oklice in poroke, kakor tudi za župnika potrdila pri onih zakonskih, ki predložijo ubožno spričevalo.

*** Posledice jukičevega procesa.** Češki listi javljajo, da se nekateri hrvaški poslanci odločili, da se zaradi sedanjih nezgodnih razmer na Hrvaškem presele v Prago, med njimi tudi posl. Radič in Budisavljevič. Hrvaški dijaki, ki so bili dosedaj vpisani na zagrebški univerzi, se vpišejo na jesen deloma na praško, deloma na dunajsko, deloma na graško univerzo.

*** Memoari kralja Milana.** »Journal de Geneve« javlja iz Belgrada: V kratkem bo izdal neki zaupnik srbskega kralja Milana njegove memoare, in sicer v več jezikih. Ti memoari vsebujejo važna razkritja kralja Milana o balkanski politiki Avstro-Ogrske in Rusije.

*** Davki v Evropi.** Iz nekega socialno-demokratskega lista jemljemo sledečo statistiko o davkih, ki pridejo na vsako glavo v spodaj navedenih državah: Anglija 82,06 frankov, Francija 78,98, Nizozemsko 57,59, Avstrija 49,09, Italija 45,04, Nemčija 43,37, Norvegija 42,60, Dansko 41,70 in Belgija 34.—

*** Nove šole za enoletne prostovoljce pri trenu.** Ako se oglasi dovoljno število enoletnih prostovoljcev za službovanje pri trenu namerava vojno ministristvo ustanovit razen že na Dunaju, v Gradcu, v Budapešti, v Pragi in v Jožefovem se nahajajočih šol za trenske enoletne prostovoljce tudi še nove šole v Zagrebu, v Lovu in v Požunu. V vsaki šoli bi potem bilo največ 30 prostovoljcev.

Učiteljski konvikt.

Udeleženci počitniškega tečaja Slovenske Šolske Matice so zbrali za konvikt 24 K. — Če pomislimo, da so udeleženci tega počitniškega tečaja imeli spričo svojih nizkih plač prav obilo izdatkov in da so vrhute Družbi sv. C. in M. darovali tudi znesek 24 K, moramo njihovo požrtvovalnost označiti s stanovsko in rodoljubno zavestjo, ki bodi vsem drugim v zgled. Živel!

Kranjske vesti.

— **Že vse naprej določeno!** Čujemo govoriti, da je namesto okrajnega šolskega nadzornika J. Janežiča določen prof. Dokler v Kranju, ki je seveda klerikalec. Nadalje govore, da ostane g. Černivec, ravnatelj ljubljanskega učiteljskega, le še pol leta na svojem mestu, potem pa

bo nadzornik Dokler imenovan na Černivčevu mestu. Koliko je verjeti tej govorici, pokaže bodočnost. Vsekakor pa je značilno, kake barantije se pletejo s kranjskim šolstvom! Klerikalci ga hočejo na vsak način spraviti na boben!

— **Migljaj s kolom!** Klerikalni učitelji Slomškari so izdali tiskan imenik vseh Slomškarjev. Značilno je, kako je natisnjeno ime slovitelja Slomškarija, ki je dobil za svoje »zasluge« šolsko vodstvo na Viču. Bere se tako: Ravnika Jernej naduč. v p. in dež. poslanec, Vič. Nismo vedeli, da imajo že tako blizu pripravljeno zaslužno vpokojenje za Jerneja. To je menda migljaj s kolom, naj se izgubi iz vrst učiteljstva, ker vedno glasuje proti zvišanju učiteljskih plač. Strinjamo se tudi mi s tem vpokojenjem, ker Ravnika res ne sodi po svojem delovanju med učitelje.

— **Zavednost.** »Slovenec« piše: »Noben naš član in somišljenik bi ne smel imeti ročnega zapisnika, ki ga tiska »Učiteljska tiskarna«, pač pa žepni zapisnik, ki ga letos zopet v drugo izda »Slomškova zveza« in se tiska v »Katoliški tiskarni«. Krajni šolski sveti, kateheti in drugi naši ljudje, bodite tedaj toliko samozaveštni in ne pustite se terorizirati od liberalnih šolskih voditeljev. Letošnji žepni zapisnik bode zelo praktičen in v njem bode tudi imenik članov »S. z.« — Voditelj. Vprašamo: Ali ni to direkten poziv na bojkot? Ali je klerikalcem res že vse dovoljeno? Tudi mi se ravnajmo po tem. Svoji k svojim!

— **C. kr. deželni šolski svet** je sporazumno s kranjskim deželnim odborom in z vodstvom salezijanskega zavoda na Rakovniku nadučitelju Maksu Bajcu v Šmartnem pod Šmarno goro in učitelju ljudske šole v Zgornjih Pirničah, Frančišku Kuhariju, dovolil s 1. septembrom dopust, da se lahko uporablja kot učitelja v salezijanskem zavodu na Ra! kovniku. Dosednja učitelja salezijanske zasebne ljudske šole na Rakovniku, nadučitelj Ivan Kiferle in začasni učitelj Fr. Lončar, sta se 31. avgusta odpoklicala s svojih dosedanjih mest. — Bivša suplentinja dekliške ljudske šole v Ribnici, Karolina Kromar, je imenovana za začasno učiteljico na šestrazredni ljuski šoli v Dobropolju in dosedanja začasna učiteljica pri Sv. Duhu Marija Kovač, za začasno učiteljico na ljudski šoli v Loškem potoku.

— **Cvet klerikalne žurnalistike.** »Slovenec« prinaša sledečo notico: »Naj-novejši šport liberalnega učiteljstva.« »Učiteljski Tovariš« poroča, da je g. Luka Jelenc na zadnji skupščini liberalnega učiteljstva v Celju v svojem govoru dejal seldeče: »Strnjeni v močno falango, bomo zanašali bakljo prosvete v vsako najbolj zakotno gorsko vasico.« Liberalni učitelji se bodo torej zdaj razun drugih podjetij lotili še bakljonoštva. Opozarjamo oblasti na to najnovejšo nevarnost ognja. G. Luka Jelenc, ki je že sam večkrat pogorel, je res tako neroden, da bi znal kaj zažgati.« — Vsekakor ni za »Slovenčeve« urednike napočila samo doba kislih kumar, ampak tudi doba kislih — možganov.

— **Iz ljudskošolske službe.** Za provizorično učiteljico v Naklem je imenovana Marija Piškur, za provizorično učiteljico na dekliški šoli v Tržcu Olga Kallinger, za prov. učiteljico na dek. ljud. šoli v Kranju Olga Šavnik, za prov. uč. na deš. lj. šoli Palmira Fajdiga. Za provizor. učiteljico v Loškem potoku je imenovana Terezija Podboj, za provizoričnega učitelja na Raki Jožef Bertoncelj, za provizoričnega učitelja v Cerkljah Alfonz Završnik. Kranjski dež. šolski svet je dovolil, da menjata definitivna učiteljica na dvorazrednici v Hotedršici Leopoldina Kogej in provizorična učiteljica na enorazrednici v Vojskem službeni mesti.

— **Umrli je** v Ljubljani v 63. letu svoje starosti profesor v pokoju, Davorin Karlin. Pokojni prof. Karlin je bil izvrsten šolnik, ljubezniv družabnik in iskren prijatelj ljudskošolskega učiteljstva. Bodi mu v naših vrstah ohranjen blag spomin!

— **Umrli je** pri Devici Mariji v Polju gospa Antonija Kuhar, nadučiteljica vdova.

— **Slovenskim staršem.** V kratkem se začne zopet šolsko leto. In tedaj bodo slovenski starši izven Ljubljane premišljevali, kam naj dajo svoje otroke v stanovanje. Kakor nam je znano, so se Nemci v tem oziru organizirali in ponujajo celo slovenskim staršem nemško - nacionalne gospodarje. Posebno važno je to vprašanje za hčerke slovenskih staršev, ki se pridejo v Ljubljano šolat. V tem oziru slovenskim staršem pač ni treba mnogo premišljevat. Naš dični internat »Mladika«, ki so ga ustanovile in ki ga z izvanredno požrtvovalnostjo vodijo naše narodne dame pod vodstvom županje dr. Franje Tavčarjeve, je pač vzoren zavod, komur dajo slovenski starši popolnoma